

İÇİNDEKİLER:

1-GİRİŞ

2-MAL REJİMİ TÜRLERİ

3-MAL REJİMİ SÖZLEŞMESİ

I. Sözleşmenin İçeriği ve şekli

II. Sözleşme Ehliyeti

4-EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİ

I. EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİ İLKELERİ:

II. KATILMA REJİMİNDE MAL TÜRLERİ

a-Edinilmiş mallar (TMK. Md.219)

b-Kişisel Mallar (TMK. Md.220)

III. KATILMA REJİMİNİN BAŞLAMA VE SONA ERMESİ

IV. KATILMA REJİMİNDE YÖNETİM, YARARLANMA VE TASARRUF

V. KATILMA REJİMİNDE 3.KİŞİLERE KARŞI SORUMLULUK

VI. KATILMA REJİMİNİN SONA ERMESİ VE MALLARIN

TASFİYESİ

a-Katılma Rejiminin Sona Ermesi Halleri

b- Malların geri alınması ve borçlar

c-Tasfiyede değer hesaplama tarihi

d- Tasfiyede esas alınacak değerlerin belirlenmesi

e-Artık Değer

VII. ARTIK DEĞERİN PAYLAŞTIRILMASI

VIII. KATILMA ALACAĞININ VE DEĞER ARTIŞ PAYININ

ÖDENMESİ

a-Ödeme Ve Ertelenmesi (TMK. Md.239)

b-Aile Konutu Ve Ev Eşyası

IX. KATILMA ALACAĞININ AZALTILMASI, REDDİ, TAKASI

X. MAL REJİMİNİN TASFİYESİ DAVALARINDA YETKİ

XI. ZAMANAŞIMI

4721 SAYILI TÜRK MEDENİ YASASINDA YASAL MAL REJİMİ – EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA

1-GİRİŞ

Mal rejimleri 4721 sayılı Türk Medeni Kanunun 202 maddesi ile başlayan ve Madde 281’e kadar devam eden dördüncü bölümü eşler arasındaki mal rejimini düzenleyen hükümler içermektedir.

Evlenme halinde eşlerin gerek evlilik öncesi gerekse evlilik birliğinin devamı sırasında edindikleri mallar üzerindeki hak ve yükümlülükleri evlilik birliğinin dâhil olduğu mal rejimine göre belirlenmektedir.

2-MAL REJİMİ TÜRLERİ

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, eşler arasında çeşitli mal rejimi türleri belirlemiştir.

Bunlardan ilki yasal mal rejimi olarak yasaca kabul edilmiş EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİ olup, Medeni Yasanın 202–241.maddeleri arasında düzenlenmiştir. Diğer mal rejimleri ise SEÇİMLİK MAL REJİMİ olup, bu rejimlerden MAL AYRILIĞI MK.242–243.maddeleri arasında, PAYLAŞMALI MAL AYRILIĞI MK.244–255. maddeleri arasında, MAL ORTAKLIĞI ise MK.256–281.maddeleri arasında düzenlenmiştir.

3-MAL REJİMİ SÖZLEŞMESİ

I. Sözleşmenin İçeriği ve Şekli

4721 sayılı TMK. nın 203.maddesi ile sözleşmenin içeriği belirlenmiştir. Maddede “Mal rejimi sözleşmesinin, evlenmeden önce veya sonra yapılabileceği” düzenlenmiştir.

Aslında bu hüküm mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi’nin 171.maddesindeki hükmün tekrarıdır. Bu maddede de “evlenme mukavelesi evlenme merasiminden evvel veya sonra yapılabilir” denilmiştir.

Mal rejimi sözleşmesinin evlenmeden önce veya sonra yapılması sadece yapılış şekli açısından fark yaratmaktadır.

Evlenmeden önce yapılan mal rejimi sözleşmelerinde taraflar noterde mal rejimi sözleşmesi yapabileceği gibi, evlenme sırasında evlendirme memuruna¹ da hangi mal rejimini seçtiklerini bildirebileceklerdir. Ancak bu bildirici işlem olup, evlendirme memuru mal rejimi sözleşmesi yapma ya da onaylama yapamaz.

Evlenmeden sonra yapılacak mal rejimi sözleşmelerininse TMK. nın 205.maddesi gereği ancak noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılabilmesi mümkündür.

Yine TMK. nın 203. maddesinin devamında taraflar, istedikleri mal rejimini ancak

kanunda yazılı sınırlar içinde seçebilir, kaldırabilir veya değiştirebilirler, denmiştir.

II. Sözleşme Ehliyeti

TMK. nın 204.maddesine göre “Mal rejimi sözleşmesini ancak ayırt etme gücüne sahip olanların yapabilmesi” mümkündür.

Ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlıların ise mal rejimi sözleşmesini ancak yasal temsilcilerinin rızasını alarak yapabilmeleri mümkündür.

Ayırt etme gücüne sahip küçük için yasal temsilcinin rızası şartı evlilik öncesinde yapılacak sözleşmeler için aranmakta olup, küçük evlilikle reşit olacağından evlilik birliğinin devamı sırasında yapılacak mal rejimi sözleşmesinde yasal temsilcinin rızası doğal olarak gerekmeyecektir.

4-EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİ

I. EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİ İLKELERİ:

- Emek karşılığı elde edilen mallarda hak sahibi olma,
- Hak sahipliğinin evlilik süresince edinilen mallarla sınırlı olması
- Hak sahibinin şahsi (alacak) hakkı bulunması,
- İyi niyet ve ispat kolaylığı,

Emek karşılığı elde edilen malların edinilmiş mal olduğu ve bu malda hak sahibi olunabileceği TMK 219.maddesinin 1.fıkrasında belirtilmiştir. Maddede “ eşin **karşılığını vererek** elde ettiği malvarlığı değerleri”nden bahsedilmiştir.

Yine aynı madde de edinilmiş malın “ evlilik süresince edinilen mallarla sınırlı olduğu belirtilmiştir.

Edinilmiş mallara katılma rejiminde eşler arasında ½ oranında aynen taksim söz konusu değildir. Pay verme yoktur. TMK. Md. 239/1 gereği hak sahibinin katılma alacağı ve değer artış payı ayın veya para² olarak ödenebilmektedir.

TMK. Md. 222.ye göre “belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse, iddiasını ispat etmekle yükümlüdür.”

Maddenin devamında “eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır” denilerek PAYLI MÜLKİYETE DAİR BİR KARİNE yasaca yaratılmıştır.³

Zira yasaca bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edilmektedir.

Ayrıca eşlerin birbirlerine iyi niyetle davranma zorunluluğu vardır.

Buna göre TMK. nın 229.maddesi ile karşılıksız ve muvazaalı temlikler yapması

yasaklanmıştır. Yine yasanın 239.maddesi ile “katılma alacağının ve değer artış payının derhal ödenmesinin borçlu eş için ciddi güçlükler doğurması halinde borçlu eşe ödemelerinin uygun bir süre ertelenmesini isteyebilme hakkı tanınmıştır.”⁴

Benzer bir düzenlemede eşler arasındaki cebri icra yasağının kaldırıldığı TMK. nın 217.maddesinde de⁵ bulunmaktadır.

II. KATILMA REJİMİNDE MAL TÜRLERİ

TMK. 218.maddesinde edinilmiş mallara katılma rejiminin edinilmiş mallar ile eşlerden her birinin kişisel mallarını kapsadığını belirtmiştir.

a-Edinilmiş Mallar (TMK. Md.219)

Edinilmiş mal, her eşin bu mal rejiminin devamı süresince KARŞILIĞINI VEREREK elde ettiği malvarlığı değerleridir. (TMK. Md.219)

Maddenin devamında ise hangi malların edinilmiş mal sayılabileceğine ilişkin örnekleyici bir sayım yapılmıştır. 219.maddeye göre bir eşin evlilik birliği süresinde edinme koşuluyla emek sarf ederek/karşılığını vererek edindiği edinilmiş mallar özellikle şunlardır;

1. Çalışmasının karşılığı olan edimimler, (ücret, maaş vs.)
2. Sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemeler,
3. Çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar, (iş gücü kaybı tazminatı vs)
4. Kişisel mallarının gelirleri, (faizler vs.)
5. Edinilmiş malların yerine geçen değerler,

b-Kişisel Mallar (TMK. Md.220)

Bir kısım mallar KANUN GEREĞİ KİŞİSEL MAL sayılmıştır. Kanunen kişisel mal sayılan değerler TMK.220.maddede sayılmıştır. Bunlar;

1. Eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya, (parfüm, kolye, kravat vs.)
2. Mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan veya bir eşin sonradan miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde ettiği malvarlığı değerleri,
3. Manevi tazminat alacakları,
4. Kişisel mallar yerine geçen değerlerdir.

Bir de TMK. nın 221.maddesinde düzenlenen SÖZLEŞMEYE GÖRE KİŞİSEL MAL bulunmaktadır. Bunlarsa;

1. Bir mesleğin icrası veya işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan edinilmiş mallara dâhil olması gereken malvarlığı değerleri,
2. Kişisel malların gelirleridir.

III. KATILMA REJİMİNİN BAŞLAMA VE SONA ERMESİ

Edinilmiş mallara katılma rejimi EVLENME veya EŞLERİN ÖNCEDEN SEÇMİŞ OLDUKLARI MAL REJİMİ VARSA BUNDAN VAZGEÇMELERİ ile başlar.

Edinilmiş Mallara katılma rejiminin sona ermesi ise özellikle iki açıdan önem taşımaktadır.

Bunlardan ilki, eşlerin MAL REJİMİNİN SONA ERMESİ TARİHİNDEN İTİBAREN EDİNDİKLERİ MALLARIN KİŞİSEL MAL OLMASI ve bunun neticesinde de malların tasfiyesine dâhil olmamasıdır. İkinci önemli durum ise, TASFİYEYE DÂHİL MALLARIN DEĞERLERİNİN BELİRLENMESİNDE SONA ERME ANININ⁶ YASACA ESAS ALINMIŞ olmasıdır.

Mal rejimi TMK. Md. 225.de de belirtildiği şekilde eşlerden birinin ÖLÜMÜ veya BAŞKA BİR MAL REJİMİNİN KABULÜYLE, mahkemece; EVLİLİĞİN İPTAL veya BOŞANMA sebebiyle sona erdirilmesine veya MAL AYRILIĞINA GEÇİLMESİNE⁷ karar verilmesi hallerinde, MAL REJİMİ DAVA TARİHİNDEN GEÇERLİ OLMAK ÜZERE SONA ERER.

IV. KATILMA REJİMİNDE YÖNETİM, YARARLANMA VE TASARRUF

Her eş, yasal sınırlar içerisinde kişisel malları ile edinilmiş mallarını yönetme, bunlardan yararlanma ve bunlar üzerinde tasarrufta bulunma hakkına sahiptir.⁸

Aksine anlaşma olmadıkça, eşlerden biri diğerinin rızası olmadan paylı mülkiyet konusu maldaki payı üzerinde tasarrufta bulunamaz. (TMK. Md.223)

V. KATILMA REJİMİNDE 3. KİŞİLERE KARŞI SORUMLULUK

Eşlerden her biri kendi borçlarından bütün malvarlığıyla sorumludur. (TMK. Md.224)⁹

Ancak yasa ile alacaklıların korunması ve eşler arasındaki borçlar için TMK. Md.224'deki kurala iki tane istisna getirmiştir.

Alacaklıların korunması başlıklı 213.madde ile “mal rejiminin kurulması, değiştirilmesi veya önceki rejimin tasfiyesi, eşlerden birinin veya ortaklığın alacaklılarının, üzerinden haklarını alabilecekleri malları sorumluluk dışında bırakamayacağını düzenlemiştir.

Eşler arasındaki borçlar başlıklı 217.madde ile de “mal rejimi, eşler arasındaki borçların muaccel olmasını önlemez. Bununla beraber bir borcun yerine getirilmesi, borçlu eşi evlilik birliğini tehlikeye düşürecek derecede önemli güçlüklerle sokacaksa, bu eş ödeme için süre isteyebilir. Durum ve koşullar gerektiriyorsa, hâkim istemde bulunan eşi güvence göstermekle yükümlü tutar”¹⁰ denilmiştir.

VI. KATILMA REJİMİNİN SONA ERMESİ VE MALLARIN TASFİYESİ

a-Katılma Rejiminin Sona Ermesi Halleri

Mal rejimin sona erme halleri TMK.225.maddede¹¹ sayılmış olup, buna göre katılma rejimi;

- Eşlerden birinin ölümü halinde, ölüm tarihi itibarıyla,
- Eşlerince başka bir mal rejiminin kabulü halinde, yeni mal rejiminin yapıldığı tarihte
- Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine karar verilmesi durumunda, iptal ya da boşanma dava tarihinde,
- Yine mahkemece olağanüstü mal rejimine geçilmesine karar verilmesi halinde var ise, mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere, sona erecektir.

b- Malların Geri Alınması Ve Borçlar

Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde kural olarak “her eş, diğer eşte bulunan mallarını geri alır”. (TMK. Md.226)¹²

Malların kişisel ya da edinilmiş olması arasında bir fark yoktur.

Tasfiye sırasında, paylı mülkiyete konu bir mal varsa, eşlerden biri kanunda öngörülen diğer olanaklardan yararlanabileceği gibi, daha üstün bir yararı olduğunu ispat etmek ve diğerinin payını ödemek suretiyle o malın bölünmeden kendisine verilmesini isteyebilir.(TMK. Md.226/2)

Ayrıca eşlerin karşılıklı borçları ile ilgili düzenleme yapılması da mümkündür.(TMK. Md.226/3)

Eşlerin kişisel malları ile edinilmiş malları, mal rejiminin sona ermesi anındaki durumlarına göre öncelikli olarak ayrılması gerekmektedir.

Eşlerden birine sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumlarınca yapılmış olan toptan ödemeler veya iş gücünün kaybı dolayısıyla ödenmiş olan tazminat, toptan ödeme veya tazminat yerine ilgili sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumunca uygulanan usule göre ömür boyunca irat bağlanmış olsaydı, mal rejiminin sona erdiği tarihte bundan sonraki döneme ait iradın **peşin sermayeye çevrilmiş** değeri ne olacak idiyse, tasfiyede o miktarda kişisel mal olarak hesaba katılır. (TMK. Md.228)¹³

c-Tasfiyede Değer Hesaplama Tarihi

TMK. Md. 235 ile tasfiye sırasında malların değerlendirilmesi anı hüküm altına alınmıştır.

Hükme göre mal rejiminin sona erdiği sırada **mevcut olan edinilmiş mallar**, TASFİYE ANINDAKİ DEĞERLERİYLE hesaba katılırlar.

Edinilmiş mallara hesapta **eklenecek olanların değeri**, MALIN DEVREDİLDİĞİ TARİH esas alınarak hesaplanır.

Yasa koyucu mevcut edinilmiş mallar için tasfiye anındaki değerin esas alınması ilkesini kabul etmiştir. Bu ilke ile eşler arasındaki mal rejiminin sona ermesine rağmen tasfiyenin yapılamadığı durumların da olabileceği göz önüne alınmış ve alacak hakkına sahip olan eş arada geçen zaman içerisinde malların değer kazanması halinde uğrayacağı zarardan korunmak istenmiştir.

Ancak 2.fıkrafta tasfiye anındaki değeri esas alma ilkesine bir istisna getirilmiş ve eklenecek değerler için malın devredildiği tarihi esas almıştır.

d- Tasfiyede Esas Alınacak Değerlerin Belirlenmesi

Tasfiye sırasında yasa esas olarak malların değerinin belirlenmesinde **SÜRÜM DEĞERİNİ kabul etmiştir. (TMK. Md. 232)**

Ancak tasfiyeye dâhil olan mal bir eşin malik olarak bizzat işletmeye devam ettiği veya sağ kalan eş ya da altsoyundan birinin kendisine bir bütün olarak özgülenmesini istemeye haklı olduğu bir tarımsal işletme ise değer artışından alacağı pay ve katılma alacağı, bunların **GELİR DEĞERİ** göz önünde tutularak hesaplanır. (TMK. Md. 233)

Tarımsal işletmenin maliki veya mirasçıları, diğer eşe karşı ileri sürebilecekleri değer artışı payının veya katılma alacağının, işletmenin sadece sürüm değeri üzerinden hesaplanmasını isteyebilirler.

Değerlendirmeye ve işletmenin kazancından mirasçılara pay ödenmesine ilişkin miras hukuku hükümleri kıyas yoluyla uygulanır.

Yasa 234.maddesinde ise başkaca bir değer esas alınmıştır. Bu **ÖZEL HALLER** gerektirdiği takdirde hesaplanan değer, uygun bir miktarda artırılabilir.

Buna özellikle ikinci fıkrafta bir örnek verilmiştir.

Buna göre özellikle sağ kalan eşin geçim koşulları, tarımsal işletmenin alım değeri, ayrıca tarımsal işletme kendisine ait olan eşin yaptığı yatırımlar veya mali durumu özel hallerden sayılır.

Bu madde ile yasa koyucu hakkaniyete uygun bir düzenleme yapılabilmesi için özel bir durum yaratmıştır.

e-Artık Değer

TMK. 231.md. de tanımlanan artık değer, eklenmeden ve denkleştirmeden elde edilen miktarlar da dâhil olmak üzere her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallara ilişkin borçlar çıkarıldıktan sonra kalan miktardır.

Ancak artık değer hesabında değer eksilmesi göz önüne alınmaz.

Yasadaki artık değer tanımına göre, artık değerın hesaplanabilmesi için öncelikler eşlerden her birine ait aktif değerlerin hesabı gerekecektir.

➤ Aktiflerin Hesabı;

- Her eşin tasfiye sırasında mevcut olan edinilmiş malları,
- Eklenecek değerler,
- Denkleştirme değerleri aktiflerin hesabına dâhil edilecektir

Eklenecek değerlerin neler olduğu TMK. md. 229'da¹⁴ belirtilmiştir.

EKLENECEK DEĞERLER;

1. Eşlerden birinin mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan, olağan hediyeler dışında yaptığı karşılıksız kazandırmalar,
2. Bir eşin mal rejiminin devamı süresince diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yaptığı devirler.

Karşılıksız kazandırmada bulunan ve malı temlik eden eşten talep için,

- Eşlerden biri tarafından olağanın dışında karşılıksız bir kazandırmanın (temlikin) yapılmış olması,
- Karşılıksız kazandırmanın diğer eşin rızası dışında yapılması,
- Karşılıksız kazandırmanın mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde yapılmış olması gerekmektedir.

TMK. Md. 229'un 1.bendinde mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde yapılmış olması şeklinde bir süre sınırı konulmuşken, 2.bendinde herhangi bir süre kısıtlaması bulunmamaktadır.

Yasa koyucu 2.bent ile tasfiyeden mal kaçırmaya yönelik tüm çabaları neticesiz bırakma amacı gütmüş olup, bu bentte **kasıt** unsuru aranmıştır. Ancak 1.bentte malı devreden eş için kasıt unsuru bulunmamakta olup, iyi niyetli devirler dahi, 1.bentte öngörülen koşulların gerçekleşmesi halinde tasfiyeye eklenecek değer olarak dâhil edilecektir.

Ayrıca TMK. Md. 229 son fıkra maddenin 1.ve 2.bendinde öngörülen kazandırma veya devirlere ilişkin uyuşmazlıklarda mahkeme kararı, davanın kendisine **ihbar** edilmiş olması koşuluyla, KAZANDIRMA VEYA DEVİRDEN YARARLANAN ÜÇÜNCÜ KİŞİLERE karşı da ileri sürülebileceği belirtilmiştir.

DENKLEŞTİRME; Bir eşin kişisel mallara ilişkin borçları edinilmiş mallardan veya edinilmiş mallara ilişkin borçları kişisel mallarından ödenmiş ise, tasfiye sırasında denkleştirme istenebileceğini TMK. Md.230¹⁵ ile düzenlenmiştir.

Maddeye göre her borç, ilişkin bulunduğu mal kesimini yükümlülük altına sokar. Hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borç, edinilmiş mallara ilişkin sayılır.

Bir mal kesiminden diğer kesimdeki malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya

korunmasına katkıda bulunulmuşsa, değer artması veya azalması durumunda denkleştirme, katkı oranına ve malın tasfiye zamanındaki değerine veya mal daha önce elden çıkarılmışsa hakkaniyete göre yapılır.

Yasa koyucu bu madde ile eşler arasında doğabilecek

➤ **Pasiflerin Hesabı:**

- Değer artış payı,
- Denkleştirme,
- Borçlar pasiflerin hesabında dikkate alınacaktır.

DEĞER ARTIŞ PAYI: Eşlerden biri diğerine ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa, tasfiye sırasında bu malda ortaya çıkan değer artışı için katkısı oranında alacak hakkına sahip olur ve bu alacak o malın tasfiye sırasındaki değerine göre hesaplanır; bir değer kaybı söz konusu olduğunda katkının başlangıçtaki değeri esas alınır. (TMK. Md 227)

Böyle bir malın daha önce elden çıkarılmış olması halinde hâkim, diğer eşe ödenecek alacağı hakkaniyete uygun olarak belirler.

Ancak eşlerin, yazılı bir anlaşmayla değer artışından pay almaktan vazgeçebilmeleri ya da pay oranını da değiştirebilmeleri de mümkündür.

DENKLEŞTİRME; Denkleştirme yukarıda aktiflerin hesaplanmasında açıklanmış olup, burada yeniden açıklanmayacaktır.(TTK. Md.230)

BORÇLAR: TMK. Md. 231 artık değeri eklenmeden ve denkleştirmeden elde edilen miktarlar da dâhil olmak üzere her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallara ilişkin BORÇLAR ÇIKARILDIKTAN SONRA KALAN MİKTAR olarak tanımlamıştır.

VII. ARTIK DEĞERİN PAYLAŞTIRILMASI

Artık değer kanuna göre ya da sözleşmeye göre paylaştırılabilir.

Kanuna göre paylaştırmada (TMK. Md.231) da aksine hüküm olmaması halinde eşler artık değer üzerinde yarı yarıya ve eşit hisse sahibi olduğu kabul edilmiştir.

Ancak eşler yasada öngörülen bu yarı yarıya oranını sözleşmeye ile değiştirebilirler. Farklı bir oran öngörebilirler. (TMK. Md.237) Ancak bu tür anlaşmalar ile eşlerin ortak olmayan çocuklarının ve onların altsoylarının saklı payları zedelenemez.

VIII. KATILMA ALACAĞININ VE DEĞER ARTIŞ PAYININ ÖDENMESİ

Katılma ve değer artışı alacağı Borçlar yasası ile düzenlenmiş her hangi bir alacaktan farksızdır.

Katılma alacağından doğan borç bir para borcu olup, ayni taksim hukukumuzda

bulunmamaktadır. Bu nedenle Borçlar Yasasının para borçlarının ödenmesine dair hükümleri (BK:83, 101 vd. gibi) katılma alacağı içinde uygulanacaktır.

Ayrıca katılma alacağı ve değer artış payı boşanmanın ferilerinden olmayıp müstakil bir alacaktır.

a-Ödeme Ve Ertelenmesi (TMK. Md.239)

Katılma alacağı ve değer artış payının ayın veya para ile ödenmesi mümkündür.

Aynı ödemede malların sürüm değeri esas alınır; bir mesleğin icrasına ayrılmış birimler ile işletmelerin ekonomik bütünlüğü gözetilir.

Ancak katılma alacağının ve değer artış payının derhal ödenmesi kendisi için ciddi güçlükler doğuracaksa, borçlu eş ödemelerinin uygun bir süre ertelenmesini isteyebilir.

Aksine anlaşma yoksa tasfiyenin sona ermesinden başlayarak katılma alacağına ve değer artış payına faiz yürütülür; durum ve koşullar gerektiriyorsa ayrıca borçludan güvence istenebilir.

Burada ayın ödeme imkânı sadece borçluya ödemede kolaylık sağlamak amacı ile öngörülmüş olup, aynen taksim anlamına gelmemektedir.

b-Aile Konutu Ve Ev Eşyası

Ölüm halinde mal rejiminin sona ermesi halinde sağ kalan eşe eski yaşantısını devam ettirebilmesi için TMK. Md.240 da bir istisna yaratılmıştır.¹⁶

Bu madde bir istisna olup, sağ kalan eşe eski yaşantısını sürdürebilmesi için alacak hakkının aile konutu ve ev eşyası olarak ödenmesini isteyebilme hakkı tanımaktadır.

Madde göre sağ kalan eş, eski yaşantısını devam ettirebilmesi için, ölen eşine ait olup BİRLİKTE YAŞADIKLARI KONUT üzerinde KENDİSİNE KATILMA ALACAĞINA MAHSUP EDİLMEK, YETMEZ İSE BEDEL EKLENMEK SURETİYLE intifa veya oturma hakkı tanınmasını (ayni hak olarak) isteyebilir; mal rejimi sözleşmesiyle kabul edilen başka düzenlemeler saklıdır.

Sağ kalan eş, aynı koşullar altında ev eşyası üzerinde kendisine mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebilir.

Haklı sebeplerin varlığı halinde, sağ kalan eşin veya ölen eşin yasal mirasçılarının istemiyle intifa veya oturma hakkı yerine, konut üzerinde mülkiyet hakkı tanınabilir.

Sağ kalan eş, miras bırakanın bir meslek veya sanat icra ettiği ve altsoyundan birinin aynı meslek veya sanatı icra etmesi için gerekli olan bölümlerde bu hakları kullanamaz. Tarımsal taşınmazlara ilişkin miras hukuku hükümleri de saklıdır.

IX. KATILMA ALACAĞININ AZALTILMASI, REDDİ, TAKASI

Zina veya hayata kast nedeniyle boşanma halinde hâkim, kusurlu eşin payının

hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebilir.(TMK. Md. 236/2)¹⁷

Yine 236.maddenin 2.fikrasına göre eşlerin alacaklarının takas edileceği belirtilmiştir.

X.MAL REJİMİNİN TASFİYESİ DAVALARINDA YETKİ

TMK. nın 214.maddesi ile eşler veya mirasçılar arasında bir mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda, aşağıdaki mahkemeler yetkili kılınmıştır;

1. Mal rejiminin ölümle sona ermesi durumunda ölenin son yerleşim yeri mahkemesi,
2. Boşanmaya, evliliğin iptaline veya hâkim tarafından mal ayrılığına karar verilmesi durumunda, bu davalarda yetkili olan mahkeme,
3. Diğer durumlarda davalı eşin yerleşim yeri mahkemesi.

XI. ZAMANAŞIMI

Katılma rejimi nedeniyle eşlerin katılma alacağından dolayı talep hakları konusunda yasada herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

Katılma alacağı için müstakil dava açmak mümkün olduğu gibi boşanma davasına karşılık dava olarak da açmak mümkündür. Ancak katılma alacağı talebi boşanmanın fer'isi niteliğinde olmadığından harca tabidir.

TMK. nın 178.md. sinde boşanma sebebiyle evliliğin sona ermesiyle doğan dava hakları için hükmün kesinleşmesinden itibaren bir yıl zamanaşımı öngörülmüştür.

Ancak maddede de belirtildiği gibi boşanmaya bağlı olan tazminat, nafaka gibi fer'i haklar açısından bu zamanaşımı süresi geçerlidir.

Yine TMK. 241.maddesinde bir başka zamanaşımı süresi bulunmaktadır.

Buna göre tasfiye sırasında, borçlu eşin malvarlığı veya terekesi, katılma alacağını karşılamadığı takdirde, alacaklı eş veya mirasçıları, edinilmiş mallarda hesaba katılması gereken karşılıksız kazandırmaları bunlardan yararlanan ÜÇÜNCÜ KİŞİLERDEN eksik kalan miktarla sınırlı olarak isteyebilir. DAVA HAKKI, alacaklı eş veya mirasçılarının haklarının zedelendiğini ÖĞRENDİKLERİ TARİHTEN başlayarak BİR YIL VE HER HALDE MAL REJİMİNİN SONA ERMESİNİN ÜZERİNDEN BEŞ YIL geçmekle düşer.

Görüldüğü üzere bu madde de sadece üçüncü kişilere karşı açılacak alacak davalarına ilişkindir ve sınırlı bir maddedir.

YARGITAY 2.HD. nin 2006/9383 E.2007/1228 K.sayılı 05.02.3007 günlü içtihadı dikkate alınarak, zamanaşımına ilişkin ikili bir ayrıma gitmek doğru olacaktır.

Eğer eşler aralarında bir mal rejimi sözleşmesi yapmışsa, bu durumda sözleşmeden doğan bir borç olduğundan BK.125'te yer alan sözleşmesel zamanaşımı süresi olan 10 yıllık süre geçerli olacaktır.

Ancak eşler bir sözleşme yapmamış ve yasal mal rejimi uygulanıyorsa katılma alacağı kanundan doğan bir hak olacak öğrenmeden itibaren 1 yıl ve mal rejiminin sona erdiği tarihten itibaren 10 yıllık genel zamanaşımı süresine tabi olacaktır. (TMK. Md.178)¹⁸

DİPNOT:

¹ Evlendirme memurluğu mal rejimini onay makamı değildir. Onay etkisi yasa ile sadece noterlere tanınmış bir haktır. Evlendirme memurluğu, tarafların yazılı olarak hangi mal rejimini seçtiklerini belirtmeleri halinde bunu bu yazılı müracaatı almak ve tescil etmek zorundadır. Bunun dışında tarafların önceden bir mal rejimi sözleşmesi hazırlayıp bunu evlendirme memurluğuna ibraz etmeleri gerekli değildir.

² Bunun tek istisnası TMK. Md.240'da öngörülen sağ kalan eşin aile konutu ve üzerindeki hakkıdır.

³ İspat koşulunun öngörüldüğü diğer mal rejimine ilişkin hükümler şunlardır ve edinilmiş mallara dair ispat koşuluyla benzerlik göstermektedir.

MAL AYRILIĞI

Madde 243 - İspat, borçlardan sorumluluk ve paylı mülkün özgülenmesi konularında paylaşımlı mal ayrılığı rejimine ilişkin hükümler uygulanır.

PAYLAŞMALI MAL AYRILIĞI

Madde 245 - Belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse, iddiasını ispat etmekle yükümlüdür. Eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır.

MAL ORTAKLIĞI:

Madde 261 - Bir eşin kişisel malı olduğu ispatlanmadıkça tüm malvarlığı değerleri ortaklık malı sayılır.

⁴ Aksine anlaşma yoksa tasfiyenin sona ermesinden başlayarak katılma alacağına ve değer artış payına faiz yürütülür; durum ve koşullar gerektiriyorsa ayrıca borçludan güvence istenebilir.

⁵ Mal rejimi, eşler arasındaki borçların muaccel olmasını önlemez. Bununla beraber bir borcun yerine getirilmesi, borçlu eş evlilik birliğini tehlikeye düşürecek derecede önemli güçlüklerle sokacaksa, bu eş ödeme için süre isteyebilir. Durum ve koşullar gerektiriyorsa, hâkim istemde bulunan eş güvence göstermekle yükümlü tutar.

⁶ TMK. Md.235/2.fıkırdaki buna bir istisna getirilmiş olup, eklenecek değerler için temlik tarihinin esas alınacağını belirtmiştir.

⁷ Mahkeme kararıyla mal ayrılığına geçiş için TMK. Md. 206 da sayılan haklı bir sebep ve eşin geçiş talebinin bulunması gerekmektedir.

Ve tasarruf haklarını korur.

⁸ Benzer yönde hükümler TMK. nın Mal ayrılığı ve paylaşımlı mal ayrılığı rejimi şekillerinde de öngörülmüştür.

MAL AYRILIĞI:

Madde 242 - Mal ayrılığı rejiminde eşlerden her biri, yasal sınırlar içerisinde kendi malvarlığı üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf haklarını korur

PAYLAŞMALI MAL AYRILIĞI:

Madde 244 - Eşlerden her biri, yasal sınırlar içerisinde kendi malvarlığı üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf haklarını korur.

MAL ORTAKLIĞI: Bu durum diğer mal rejimlerinden farklı bir durum oluşturmaktadır.

Madde 257 - Hiçbir eş, ortaklık payı üzerinde tek başına tasarruf hakkına sahip değildir.

⁹ Benzer hüküm

PAYLAŞMALI MAL AYRILIĞI

Madde 246 - Eşlerden her biri, kendi borçlarından bütün malvarlığıyla sorumludur.

MAL AYRILIĞI

Madde 243 - İspat, borçlardan sorumluluk ve paylı mülkün özgülenmesi konularında paylaşımlı mal ayrılığı rejimine ilişkin hükümler uygulanır.

MAL ORTAKLIĞINDA ÜÇÜNCÜ KİŞİLERE KARŞI SORUMLULUK, ortaklık borçları (md.268) ve kişisel borçlar (md.269) olarak ikili şekilde düzenlenmiş olup, her eş, kişisel borçları için kendi kişisel mallarıyla ve ortaklık mallarının değerinin yarısı kadarıyla sorumlu tutulurken, ortaklık borçlarından hem kişisel mallarıyla hem de ortaklık mallarıyla sorumlu kılınmıştır.

¹⁰ Eşler arasındaki borçlarda ise diğer rejimlere dair benzerlik mal ortaklığında bulunmaktadır;

MAL ORTAKLIĞI

Madde 270 - Mal rejimi eşler arasındaki borçların muaccel olmasını önlemez. Bununla beraber bir borcun yerine getirilmesi borçlu eş, evlilik birliğini tehlikeye düşürecek derecede önemli güçlüklerle sokacaksa, bu eş ödeme için süre isteyebilir. Durum ve koşullar gerektiriyorsa hâkim, istemde bulunan eş güvence göstermekle yükümlü tutar.

¹¹**PAYLAŞMALI MAL AYRILIĞI**

Madde 247 - Mal rejimi, eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona erer.

Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hallerinde de, mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer.

MAL ORTAKLIĞI

Madde 271 - Mal rejimi eşlerden birinin ölümü, diğer bir mal rejiminin kabul edilmesi veya eşlerden biri hakkında iflasın açılmasıyla son bulur.

Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hallerinde, mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer.

¹²**PAYLAŞMALI MAL AYRILIĞI**

Madde 248 - Her eş, diğer eşte bulunan mallarını geri alır.

Paylaşımlı mal ayrılığı rejimi sona erdiğinde, üstün yararı olduğunu ispat eden eş, diğer önlemler yanında, eşine payının ödeme günündeki karşılığını vermek suretiyle paylı mülkiyetteki malın kendisine verilmesini isteyebilir.

¹³**PAYLAŞMALI MAL AYRILIĞI**

Madde 272 - Eşlerden birine sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumlarınca yapılmış olan toptan ödemeler veya iş gücünün kaybı dolayısıyla ödenmiş olan tazminat, toptan ödeme veya tazminat yerine ilgili sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumunca uygulanan usule göre ömür boyunca irat bağlanmış olsaydı, mal rejiminin sona erdiği tarihte bundan sonraki döneme ait iradın peşin sermayeye çevrilmiş değeri ne olacak idiyse, tasfiyede o miktarda kişisel mal olarak hesaba katılır.

¹⁴ **PAYLAŞMALI MAL AYRILIĞI**

Madde 251 - Eşlerden biri, diğer eşin payını azaltmak kastıyla paylaşmadan önce bir malı karşılıksız olarak elden çıkardığı takdirde hâkim, diğer eşin alacağı denkleştirme bedelini hakkaniyete uygun olarak belirler.

Mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan olağan hediyeler dışında yapılan karşılıksız kazandırmaların bu eşin payını azaltmak kastıyla yapıldığı varsayılır.

Bu tür kazandırmalara ilişkin uyuşmazlıklarda mahkeme kararı, davanın kendisine ihbar edilmiş olması koşuluyla, kazandırmadan yararlanan üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilir.

¹⁵ **PAYLAŞMALI MAL AYRILIĞI**

Madde 249 - Eşlerden biri diğerine ait olup, paylaşırma dışı kalan bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa; mal rejiminin sona ermesi halinde, katkısı oranında hakkaniyete uygun bir bedel ödenmesini isteyebilir.

Aynı istem, paylaşırma dışı kalan malın yerine geçen değerler için de geçerlidir.

MAL ORTAKLIĞI

Madde 274 - Bir eşin kişisel malı veya ortaklık malıyla bir başka mal kesimine giren malvarlığı değerinin edinilmesi, iyileştirilmesi veya korunmasına katkıda bulunulmuşsa, edinilmiş mallara katılma rejiminde değer artış payına ilişkin hükümler uygulanır.

¹⁶ **PAYLAŞMALI MAL AYRILIĞI**

Madde 254 - Evliliğin iptal veya boşanma kararıyla sona erdirilmesi halinde, ailenin ortak kullanımına özgülenmiş ve eşler arasında eşit olarak paylaşma konusu olan konutta kalmaya ve ev eşyasını kullanmaya hangisinin devam edeceği konusunda eşler anlaşabilirler. Konutta kalma hakkını elde eden eş, bu hakkın tapu kütüğüne şerh edilmesini isteyebilir.

Eşlerin aile konutunda kimin kalmaya ve ev eşyasını kimin kullanmaya devam edeceği konusunda anlaşamamaları halinde, hakkaniyet gerektiriyorsa hâkim, olayın özelliklerini, eşlerin ekonomik ve sosyal durumlarını ve varsa çocukların menfaatlerini göz önünde bulundurarak bu hakka hangisinin sahip olacağına iptal veya boşanma kararıyla birlikte resen karar verir; bu kararında kalma ve kullanma süresini belirleyerek tapu kütüğüne şerhi için tapu memurluğuna bildirir.

Hâkim aksine karar vermedikçe hak, belirlenen sürenin bitiminde kendiliğinden sona erer. Ancak, bu süre sona ermeden yararlanan tarafın durumunda değişiklik olması halinde, diğer taraf hâkimden, kararın gözden geçirilmesini isteyebilir.

Eşler konutta kira ile oturuyorlarsa hâkim, gerektiğinde konutta kiracı sıfatı taşımayan eşin kalmasına karar verebilir. Bu durumda, kiralayanın sözleşmeden doğan haklarını güvenceye almak için gerekli düzenleme yapılmasına iptal veya boşanma kararıyla birlikte resen karar verilir.

Madde 255 - Eşlerden birinin ölümü halinde, paylaşma konusu olan mallar arasında ev eşyası veya eşlerin birlikte yaşadıkları konut varsa; sağ kalan eş, bunlar üzerinde kendisine miras ve paylaşmadan doğan hakkına mahsup edilmek ve yetmezse bir bedel eklenmek suretiyle mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebilir.

Haklı sebeplerin varlığı halinde sağ kalan eşin veya ölenin diğer yasal mirasçılardan birinin istemi üzerine, mülkiyet yerine intifa veya oturma hakkı tanınmasına da karar verilebilir.

Sağ kalan eş, miras bırakanın bir meslek veya sanat icra ettiği ve altsoyundan birinin aynı meslek veya sanatı icra etmesi için gerekli olan bölümlerde bu hakları kullanamaz. Tarımsal taşınmazlara ilişkin miras hükümleri saklıdır.

MAL ORTAKLIĞI

Madde 279 - Eşlerin birlikte yaşadıkları konut veya ev eşyası ortaklık mallarına dâhil ise, sağ kalan eş, payına mahsuben bunların mülkiyetinin kendisine verilmesini isteyebilir.

Haklı sebeplerin varlığı halinde, sağ kalan eş veya ölenin diğer yasal mirasçılarının istemiyle bunlar üzerinde mülkiyet yerine intifa veya oturma hakkı tanınabilir.

Mal ortaklığı rejiminin ölüm dışındaki bir sebeple son bulması halinde, eşlerden her biri, üstün bir yararının varlığını ispat etmek suretiyle aynı istemleri ileri sürebilir.

¹⁷ **PAYLAŞMALI MAL AYRILIĞI**

Madde 252 - Zina veya hayata kast nedeniyle boşanma halinde hâkim, kusurlu eşin payının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebilir.

¹⁸ **Madde 178** - Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

Eki: YARGITAY 2.HD. nin 2006/9383 E.2007/1228 K.sayılı 05.02.3007 günlü içtihadı

KISALTMALAR:

TMK : Türk Medeni Yasası
BK. : Borçlar Kanunu
Md. : Madde

YARARLANILAN KAYNAKLAR:

1. Prof. Dr. Ahmet Kılıçoğlu, Edinilmiş Mallara katılma rejimi, Turhan Kitabevi,2002
2. Ali İhsan Özüğür, Mal Rejimleri, Seçkin Yayınları,2004
3. Prof. Dr. Aydın Zevkliler-Doç. Dr. Ayşe Havutçu, Medeni Hukuk Temel Bilgileri, Seçkin Yayınları,
4. Prof. Dr. Bilge Öztan Medeni Hukukun Temel Kavramları, Turhan Kitabevi,2002
5. Lütfü Kılıç, 4721 sayılı TMK. ya göre Eşler Arasındaki mali yükümlülükler-Mal Ayırım/Paylaşım ve tasfiye, İzmir Barosu Dergisi Temmuz 2006 Yıl:71 sayı:3

-
6. Prof. Dr. Ahmet Kılıçoğlu, Eşin Rızasına Bağlı Hukuksal İşlemler ve Mal Rejimleri, İzmir Barosu Dergisi Nisan 2004 Yıl:69, sayı:2
 7. Ömer Uğur Gençcan, Genel Hükümler ve Yürürlük Kanunu Kapsamında Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, İzmir Barosu Dergisi Temmuz 2003 Yıl:68, sayı:3
 8. Şükran Şıpka, Aile Konutu ve diğer eşin Rızasına bağlı işlemler, İzmir Barosu Dergisi Temmuz 2003 Yıl:68, sayı:3
 9. Zafer Zeytin, Türk Hukukunda yasal mal rejimi olarak edinilmiş mallara katılma, <http://zaferzeytin.net/emrk.htm>